

HADTÁPVEZETÉS, TECHNIKAI FEJLESZTÉS

A hadtáp vezetési pontok tömegpusztító fegyverek elleni védelme és őrzés-védelme megszervezésének néhány aktuális kérdése

Csabai György százados

Az elmúlt időszakokban, de különösen az V. ötéves terv folyamán az MN-ben – a tudományos-technikai forradalom hatására – az új harci technikai eszközök és fegyverrendszerek rendszerbeállítása, a végbement szervezeti változások, a harceljárások továbbfejlesztése, a vezetés-technikai eszközök egyre szélesebb körű alkalmazása jelentős mértékben járult hozzá a sikeres hadművelet megvívása feltételeinek megteremtéséhez és a harcvezetés tökéletesítéséhez.

Az alárendelt csapatok és törzsek folyamatos, megbízható és szilárd vezetése érdekében a Nagy Honvédő Háború és azóta lefolytatott fontosabb gyakorlatok tapasztalataira alapozva a tábori körülmények között működő vezetési pontok rendszere folyamatosan fejlődik, bővül. Ezek közé az alábbiak tartoznak – természetesen az adott tagozatnak és harctevékenységnek megfelelően – *barcálláspontok, előretolt barcálláspontok, tartalék barcálláspontok, kiségitő vezetési pontok, légi vezetési pontok és hadtápvezetési pontok.*

A korszerű hadművelet (harc) megvívásának és annak eredményes hadtápbiztosításának egyik döntő feltételét képezi az alárendelt megszakítás nélküli vezetése. Ezért a hadtáp vezetése érdekében az ezredektől a HM-ig bezárólag hadtápvezetési pontok kerülnek magasabb harcckészültségi fokozat végrehajtása során létrehozásra. A HVP-k azonban csak akkor tudnak megfelelni rendeltetésüknek, ha a vezetés érdekében (minden oldalú biztosítás keretében) a tömegpusztító fegyverek elleni védelem, az őrzés-védelem is megszervezésre kerül és azt a személyi állomány képes szervezeten végrebajtani.

E kérdés aktualitását a többi között három tényező is alátámasztja. *Az első:* a nyugati országok hadseregeiben, elsősorban a NATO hadseregekben, különösen fontos feladatok közé sorolják a szemben álló „potenciális” ellenség vezetési rendszerének dezorganizálását, a vezetési pontok megsemmisítését, működésüknek akárcsak ideiglenes bénítását is. *Második:* a vezetési pontok kikapcsolására számos lehetőség kínálkozik. Csak néhányat sorolnék fel. Ezek közé tartozik a diverziós csoportok alkalmazása, tűzérségi tűzcsapások, légi csapások, tömegpusztító fegyverek hatásai, a légideszantok, a visszamaradt alegység kötelékek támadása. *Harmadik:* az elmúlt évben lefolytatott parancsnoki és törzsvezetési, harcászati és rendszergyakorlatok tapasztalatai azt bizonyítják, hogy e téren elért eredmények ellenére a hadtápvezetési pontok tömegpusztító fegyverek elleni védelmének, ör-

zés-védelmének megszervezése esetenként nem kellő átgondoltsággal került megvalósításra. Az ott tartózkodó állomány feladatát hiányosan ismerte és a feladatok végrehajtásának begyakoroltsága alacsony fokot ért el.

Írásomban azt a célt tűztem ki, hogy e kissé elhanyagolt kérdésnek, a HVP-k tömegpusztító fegyverek elleni védelmének, őrzés-védelmének néhány általános kérdését felelevenítsem – a teljességre való törekvés igénye nélkül –, felhívjam a hadtápszolgálat különböző szintű vezetőinek, a hadtáptörzsekbe beosztott állomány figyelmét e témában foglaltak művelésének, megvalósításának hasznosságára, nélkülözhetetlenségére.

A részletesebb taglalás előtt, azt hiszem a kérdések vizsgálatánál célszerűnek mutatkozik az egyes HVP-okra jellemző általános és specifikus szempontokat figyelembe venni. Ezek a szempontok a következők lehetnek:

- valamennyi HVP rendeltetése a hadtáp vezetésének biztosítása (Tábori Törzsszolgálati Utasítás 29. pont);

- a HVP-k (mint a többi vezetési pontok) funkcionális feladataiknak megfelelően három fő csoportra oszthatók: az elsőbe a vezetési csoport, a másodikba a híradó, a harmadikba pedig a biztosító csoport (állománya, technikai eszközei stb.) tartozik;

- az ezred, dandár és hadosztály hadtápvezetési pontok a hadtápalegységek, -egységek körleteikben települnek, ugyanakkor a hdt., HDS, THVP és MN HVP-k a hadtápcapatoktól távolabb kerülnek telepítésre (illetve elhelyezésre);

- alulról felfelé haladva egyre növekszik a HVP-n tartózkodó személyi állomány létszáma, a különböző típusú gépjárművek darabszáma és a területszükséglet is (például a HDS HVP-n 152 db harc- és gépjármű tartózkodik és a HDS HVP-nek 8–12 km² a területszüksége);

- ugyancsak növekszik a HVP-n az adatfeldolgozó gépek, a híradó, a légvédelmi, a műszaki és a kiszolgáló erők és eszközök mennyisége, minősége és kapacitása;

- valamennyi HVP-n a hadtápbiztosítás eredményes megvalósítására egységes elvek alapján, de más tartalommal és mélységgel hadtápbiztosítási terv és más okmányok kerülnek kidolgozásra;

- az összes HVP-n a parancsnok hadtáphelyettes (parancsnok) látja el a parancsnoki teendőket, természetesen a jogokkal és kötelezettségekkel együtt;

- a HDS HVP – egyik jellemzője – minden esetben készen kell, hogy álljon (ez a többitől gyökeresen különbözik) a csapatok vezetésének ideiglenes átvételére;

- a hadtestnél HVP csak akkor kerül létrehozásra, ha közvetlenül alárendelt hadtápalegységekkel, -egységekkel rendelkezik, más esetben a hadtápszolgálat a hadtestparancsnokság többi szerveivel együtt települ;

- a HDS HVP-ben, a THVP-n, az MN HVP-n a koalíciós összetétel sajátosságaiából fakadóan szövetséges összekötő csoportok tevékenykedhetnek, híradóeszközökkel felszerelve;

- esetenként valamennyi HVP számára tartalék körletet kell kijelölni (helyzettől függően) és a HVP-n folyó tevékenységet, így a tőpfe. elleni védelmet, őrzés-védelmet és tűzvédelmet külön intézkedésben szükséges szabályozni.

Már utaltam rá, hogy a HVP-k tömegpusztító fegyverek elleni védelme szerves részét képezi azok működőképességének és minden oldalú biztosításának.

Megszervezésének alapját az alóljáró, illetve a saját törzs által kiadott intézkedés és a kialakult helyzetből levont következtetés képezi. Tartalmát az érvényben levő különböző utasítások, intézkedések írják elő. A megszervezésért minden esetben a PK HTPH felelős.

Elemeit a következő rendszabályok képezik:

- a HVP-k atom, vagyis és bakteriológiai fegyverek elleni védelme;
- a HVP-k földi és légi ellenség elleni védelme;
- és végül a tűzvédelmi rendszabályok.

A fentiek megvalósításához valamennyi (a helyszínen és tartalékban) rendelkezésre álló erőt és eszközt igénybe kell és lehet venni. *Az erők és eszközök közé a gyakorlatok tapasztalatai és a lehetőségek szerint a következők tartozhatnak:*

a) Ho. HVP-ig bezárólag:

- HVP-k teljes személyi állománya;
- az ellátó alegységek és egységek személyi állománya;
- a HVP őrzésére és védelmére a parancsnok által kijelölt alegységek;
- a vételező, anyagátadást végrehajtó szállítóosztatok állománya.

b) Hdt. HVP-től MN HVP-ig bezárólag:

- HVP teljes személyi állománya;
- a hadtáp őregegyeségek, -alegységek HVP-n tartózkodó állománya;
- a HVP műszaki berendezését, oltalmazását, kiszolgálását stb. végrehajtó állomány.

A tömegpusztító fegyverek elleni védelmet valamennyi települési helyen és menetben is szükséges megszervezni azért, hogy minden esetben biztosítsa a vezetési tevékenységek végrehajtásának feltételeit.

Alapvető rendszabálynak a következők tekinthetők:

- a HVP-k helyének VSB felderítése, a vegyi és sugárszennyezett zónákról, rombolt terepszakaszokról, tüzekről, torlaszokról, előrejelzés (prognosztizálás) és értesítés eljuttatása;
- a HVP-k széttagolt elhelyezése, a körletek rendszeres váltása és folyamatos álcázása;
- a terep és a HVP-ken levő technikai eszközök védőképességének kihasználása, HVP-k műszaki berendezése;
- sugáradag ellenőrzés és nyilvántartás;
- fertőző betegségek, járványok keletkezésének megelőzése;
- a HVP-k személyi állományának ellátása védőeszközökkel;
- a tömegpusztító fegyverek következményeinek felszámolása.

A tömegpusztító fegyverek elleni védelem megszervezése, az arra vonatkozó intézkedés kidolgozása, lejuttatása, a feladatok begyakorlása mind a három (vezetési, híradó és biztosító) csoport együttes, összehangolt munkáját követeli meg. A következőkben vizsgáljuk meg az egyes rendszabályok rövid tartalmát, a megvalósításuk lehetőségeit.

A HVP helyének VSB felderítése, a vegyi és sugárszennyezett zónákról, rombolt terepszakaszokról, tüzekről, torlaszokról előrejelzés (prognosztizálás) és értesítés eljuttatása.

A HVP helyének és menetvonalának felderítését, a szennyezettség mértékének megállapítását a szervezetszerű, illetve a nem szervezetszerű alegységekből ki-

képzett és kijelölt vegyi-, sugárfigyelő örök (örsök) járőrözéssel és méréssel állapítják meg. Különösen fontos, hogy a mérgező, illetve bakteriológiai anyagok jelenlétén túl, a szennyezettség mértékét is állapítsák meg, nem beszélve a szennyezett zónák határáról, a rádióaktív felhők haladási irányáról stb.

A bakteriológiai felderítést az egészségügyi szolgálat (epidemiológus) szervezi. A végrehajtásba bevonhatja az egészségügyi zászlóalj, a szakegészségügyi zászlóalj és más egészségügyi alegységektől kijelölt állományt is.

A felderítés eredményét minden esetben jelenteni kell a PK HTPH-nek, majd szolgálati és szakmai előjáróknak az alárendeltek egyidejű értesítésével.

Az összefegyvernemi (esetleg fegyvernemi) törzsnek nagy szerepe mutatkozik a vegyi és sugárszennyezett zónák, rombolt terepszakaszok, tüzek előrejelzésének (prognosztizálásának) elvégzésében és a megállapítások végrehajtóig történő eljuttatásában.

A HVP-k állománya részére – az értesítés rendszerén belül – jelek-jelzések kerülnek meghatározásra. Adott jelre a személyi állomány felveszi az összefegyvernemi védőkészletet és elfoglalja a részére meghatározott védelmi terepszakaszt vagy fedezékben folytatja tovább a munkát.

A HVP-k széttagolt elhelyezése, a körletek rendszeres váltása és folyamatos álcázása

A HVP-k működése és életképessége megőrzésének egyik hatásos rendszabályának tekinthető a széttagolt elhelyezés. A munkacsoportok és munkahelyek funkcionális csoportosításával, egymás közötti tér és távok biztosításával lényegesen csökkenteni lehet a tömegpusztító és gyújtófegyverek hatását, fenn lehet tartani a folyamatos vezetés feltételeit. Az egyes csoportok olyan távolságra legyenek egymástól, hogy az ellenség hagyományos fegyverekkel (repülőgép) mért csapásától több csoportot ne érjen veszteség. A HVP-k védettsége növelésének lehetséges módszerei közé tartozik még a törzsbuszok beásása és a rendszeresített könnyű típusú óvóhelyek beépítése is.

A HVP-k helyének rendszeres és meghatározott időszakonkénti változásával elérhető az ellenséges felderítés megtévesztése, sőt tervszerű kitérésnek tekinthető a különböző csapások alól és ez jelentősen megnehezíti a HVP-k felfedezését. Az ilyen előre megtervezett manőver azonban megköveteli a tartalék HVP helyének előzetes felderítését, műszaki berendezését és az utak előkészítését. Az előjárókkal, az alárendeltekkel való folyamatos összeköttetés érdekében (a REL rendszabályok betartása miatt) a nagy teljesítményű híradóeszközökkel rendelkező híradóalegységek, -egységek a HVP-től megfelelő (3–5 km) távolságra helyezkedjenek el.

Az álcázás érdekében a terep sajátosságai kihasználása mellett használni kell a rendszeresített álcázóeszközöket. Éjjel be kell tartani a fényálcázás rendszabályait.

A terep és a HVP-ken levő technikai eszközök védőképességének kibasznlása, a HVP-k műszaki berendezése

A terep védőképességének hozzáértő kihasználása kedvező lehetőséget biztosít a személyi állományban, technikában és anyagi eszközkészletekben a veszteség mérvének csökkentésére és egyúttal megnehezíti a HVP felderítését is. Például a léglökési hullám hatása kétharmadára csökkenhet. Ugyancsak a terepviszonyok mesteri kihasználásával lényegesen kevesebb lehet az elvégzendő műszaki munka mennyisége és a ráfordítandó idő.

A tömegpusztító fegyverek hatásainak csökkentése érdekében a következő műszaki építményeket célszerű kiépíteni: óvóárok, fedett árokrész, fedezékek, óvóhelyek egyedi és csoportos gépkocsifedezékek.

A nyílt műszaki építmények a nyílt terephez viszonyítva 1,5–2-szeresére is csökkenthetik az áthatoló sugárzást és megfelelő védelmet nyújtanak az atomrobbanás fénysugárzása ellen. Természetesen a zárt műszaki építmények (egyszerű fedett és atombiztos óvóhelyek) felelnek meg legjobban a tömegpusztító fegyverek elleni védelem mai követelményeinek. A sugárzás gyengülési együtthatói nyitott közlekedőárokból és fedezékekből 3, fedett árokrészben 50, előtérrel ellátott fedezékekből és óvóhelyeken 500. A műszaki építmények elkészítésének sorrendje a következő: HVP vezetési csoport részére, majd a személyi állomány többi részére, ezután a technika stb. számára.

A terep, a műszaki építmények kihasználásán túl a technikai eszközök is jó védőtulajdonságokkal rendelkeznek, melyeket fel kell használni. Ez esetben abból célszerű kiindulni, hogy a gépkocsikban felére csökkenhet a sugáranyag a lég-lökési hullám hatásának gyengülése mellett. A sugárzás gyengülési együtthatói gépkocsiban: 2; PSZH-n: 4; harckocsiban: 10.

A már említett sorrendben a műszaki munkák végzését a műszaki alegységekkel együtt a biztosító és kiszolgáló csapatok kijelölt állománya hajtja végre. Gyakorlati tapasztalat, hogy a támadó hadművelet (harc) megkezdésekor a műszaki munkálatokból csak a legfontosabbak, ugyanakkor a védelmi hadművelet (harc) előkészítése során már teljes mértékben megvalósításra kerülnek.

Az elvégzendő munka mennyiségét jól érzékelteti az a tény is, hogy például a THVP-n a műszaki munkálatokat (napi 10 órával számolva) kézi erővel 200 fő bevonásával három munkanap, gépi erővel (három munkagép üzemeltetésével) két nap alatt lehet elvégezni. Ezen munkálatok elvégzéséhez 8010 m³ lövész- és közlekedőárok, illetve fedezék és fedett árok kerül kiépítésre.

Sugáranyag ellenőrzés és nyilvántartás

A személyi állomány által elszennvedett sugáranyag folyamatos ellenőrzését a HVP-ken a szervezetszerű, illetve az ilyen célú feladatokra kiképzett katonák és alegységek végzik. A sugáranyag mennyiségének megállapításán túl egyik legfontosabb teendőnek tekinthető annak nyilvántartása, nyilvántartó lapokon.

Fertőző betegségek, járványok keletkezésének megelőzése

Az ilyen irányú rendszabályok foganatosításával a fertőző betegségek keletkezése és elterjedésének megakadályozása a cél. Különösen fontos akkor, ha az ellenség bakteriológiai fegyvert alkalmaz. Ezért időben be kell oltani a személyi állományt. Meg kell tiltani a zsákmányolt és egyéb anyagok engedély nélküli felhasználását. A vízelőhelyeket őrzés alá szükséges vonni. A tisztálkodási, fürdési feltételek folyamatos biztosításával is e rendszabály betartását lehet biztosítani.

Ugyancsak e kérdéskomplexumhoz tartoznak az állat-járványvédelmi és állategészségügyi rendszabályok, melyek kiterjednek a fogasztásra szánt húspari és tejipari termékek ellenőrzésére is.

A HVP személyi állományának ellátása védőeszközökkel

Az ellátást az anyagi biztosítás rendszerében az érvényben levő normák alapján a vegyvédelmi, egészségügyi és a ruházati szolgálat végzi. Ezek közé

tartozik a gázálarc-készlet, összefegyvernemi védőkészlet, mérőműszerek, készülékek, mentesítő eszközök, fertőtlenítő anyagok, tömegvédelmi eszközök stb.

A tömegpusztító fegyverek következményeinek felszámolása

Az ellenség a HVP-kre és azzal egy időben a hadtápcsapatokra mért tőpfe. csapásokkal a hadtáp vezetőállományt a rendkívül bonyolult helyzetek egész sora elé állítja. Az elmúlt esztendőkből lefolytatott parancsnoki és törzszervezési gyakorlatok egész sora azt bizonyítja, hogy a helyzetre hozott elhatározás után a hadtáp előtt rendszerint kettős feladat áll.

Az első feladathoz a következők tartoznak:

- rendszabályok foganatosítása az ellenség által mért tömeges csapások következményeinek felszámolása a csapatok és a hadtáp harcképességének helyreállítása érdekében;
- az ideiglenesen megbomlott hadtápvezetés helyreállítása, a HVP és a hadtápcsapatok új körletbe való kivonása;
- a keletkezett sebesültek azonnali ellátása és kiürítése;
- után- és hátraszállítási utak helyreállítása, a megkerülő utak berendezése és őrzése;
- a keletkezett személyi, anyagi és technikai veszteségek azonnali pótlása.

A második feladathoz tartoznak:

- a harctevékenységet folytató csapatok hadtápbiztosításának folyamatos végrehajtása;
- a következő harcnap hadtápbiztosításának megtervezése és megszervezése.

Azt hiszem abban az esetben, ha a HVP is csapást szenved, akkor a legfontosabb teendő a HVP működőképességének helyreállítása. A feladatok határozott végrehajtása érdekében már a veszélyeztetett időszakban létre kell hozni az összevont mentőosztásokat, melyek feladatait az alábbiak képezhetik: a csapások körletének felderítése, tüzek oltása, elszigetelése, sérültek összegyűjtése, gépjárművek, eszközök kimentése, torlaszok megszüntetése, a megmaradt erők új körletbe való kivonása, anyagok összegyűjtése, sebesültek és felszerelési anyagok mentése, hátraszállítása.

Az összevont mentőosztások állományába a következők tartozhatnak: vegyi-védelmi alegység, műszaki alegység, gl. alegység, egészségügyi alegység, tűzvédelmi alegység, őr- és kiszolgálóalegység, vontatóeszközökkel is ellátva.

Szükség esetén részleges és teljes mentesítésre is sor kerülhet. A részleges mentesítést a PK HTPH szervezi és hajtja végre, míg a teljes mentesítés végrehajtására mentesítő állomáson vegyi-védelmi alegységek is bevonásra kerülnek.

Áttérek a HVP-k földi és légi ellenség elleni védelmére, valamint a tűzvédelemre.

A HVP-k őrzése és védelme (fedezőbiztosításként is szokták emlegetni) magába foglalja:

- a földi ellenség (gl. és hk. alegységek, felderítőcsoportok, részlegek, osztagok, diverziós csoportok) támadásának megghiúsítását, a nagyobb erők támadásának megállítását, az előljáró által küldött segítség beérkezéséig;
- a „viszonylag” alacsonyan támadó légi eszközök (repülőgépek, helikop-

terek stb.) észlelését, riasztás végrehajtását és a rendelkezésre álló tűzeszközökkel az ösztűz megszervezését. Néhány szakember a hadtáp légvédelmét önálló biztosítási ágként kezeli.

A HVP védelme érdekében közvetlen, belső és külső védelmi gyűrű kerül megszervezésre. A HVP *közvetlen védelmi* gyűrűt az ott települt szervek (alegységek) a körlet határán kijelölt védőállásokat az adott jelre megszállják, „aktivizálják”. A HVP *belső védelmi* gyűrűjét a HVP települési körlete körül 1–2 km-re telepített nyugvásbiztosító őrsökkel a biztosításért felelős alegység (egység) parancsnoka hozza létre. A HVP *külső védelmi* gyűrűjét annak körlete körül 3–5 km-re hozzák létre járőrözéssel (gyalog, gépkocsin, mkp.-on) figyelési és őrzés-védelmi feladatok ellátása céljából. A járőrök összetételét, a járőrözés idejét a HVP PK rendeli el. A végrehajtást a HTP TÖF (terv-szerv. tisz) naponta szabályozza. Ugyanakkor meghatározza az őrség összetételét, jelszót, a belépés engedélyezését, a munkahelyek közvetlen őrzésének rendjét, a tartalékok elhelyezését.

Gyakorlatok tapasztalatai szerint, esetenként előfordul, hogy a megtervezés után az állomány felkészítését, begyakoroltatását nagyvonalúan hajtják végre. Pedig elengedhetetlen, hogy a védelmi harccsoportokba beosztott állomány feladatait jól ismerje és adott jelre megszállja a védelmi körletét, a tartalék pedig készüljön fel az ellenség megsemmisítésében való részvételre. Az ellenséges támadás elhárításába célszerű bevonni az ideiglenesen ott tartózkodó állományt, sőt a javításban levő harcjárműveket is. A veszélyeztetett irányokba esetenként műszaki zárat, akadályokat kell létesíteni.

Az őrzés-védelem során a természetes akadályok felhasználása mellett lövésződróket, harcárcokat kell előkészíteni.

Figyelembe véve, hogy a várható ellenség egyre többet tesz a légierő korszerűsítésére, mind komolyabban előtérbe kerül a HVP-k légvédelme. A HVP légvédelme magában foglalja a légtér figyelését, a személyi állomány felkészítését a repülő, helikopterek, légideszantok elleni harcot és rendszeresített légvédelmi alegységek (egységek) tűzkészségét. Amennyiben a HVP légvédelmi alegységet (egységet) az oltalmazás megvalósítására nem kap (vagy nem rendelkezik vele) abban az esetben az adott katonai szervezet légvédelmi főnöke felelős a HVP oltalmazásáért. A tapasztalatok azt bizonyítják, hogy különösen az ezred és hadosztály tagozatban jelent e kérdés problémát. Indokolt lenne az ello. szd.-oknál és az ellátószázalajknál kézi légvédelmi rakéták (SZTRELA-II) rendszerezése.

A HVP-n a tüzek keletkezése és oltása érdekében a tűzvédelmi előírások betartása mellett a tüzek oltása és a gyújtóeszközök elleni hatásos védelem érdekében tűzoltóalegységet célszerű szervezni, ellátni a szükséges tűzvédelmi eszközökkel. Természetesen a tűzoltóalegység nem azonos az összevont mentőosztagba szervezett tűzoltóalegységgel.

Az eddig leírtak a következetes megvalósítás érdekében az érvényben levő utasítások szerint tervbe kerülnek megfogalmazásra. Ez a terv a következő főbb fejezetekre oszlik:

- rádiójel, jelzések és a személyi állomány tevékenysége;
- a HVP harcértéke;
- az őrzés-védelem rendszabályai;
- a körlet elhagyás rendje;

- VSF rendje;
- a töpfe. és más csapások felszámolásának rendje;
- a műszaki munkák elvégzésének rendje;
- a vezetés rendje a csapások elhárításakor és a következmények felszámolásakor.

Napjainkban új és sajátos feladatként jelentkezik a neutronfegyver elleni védelemre való felkészülés. Az ezzel kapcsolatos kutatások megkezdődtek. Eredményük folytán rövidesen várható az ellenintézkedések – elméleti megalapozással – gyakorlati megvalósítása.

Ennyiben kívántam a címben megfogalmazottakra választ adni, melyek hozzájárulhatnak a HVP-k működőképességének fenntartásához. Úgy gondolom, hogy a téma további kimunkálást követel meg valamennyi hadtáptagozatban szereplő törzsek állományától.